фізичної культури стає важливою відправною точкою для формування професійної надійності у студентів, які навчаються за відповідним фахом.

Список використаних джерел:

1. Войтенко А.М. К вопросу о профессиональной надежности летчика / А.М. Войтенко, В.А. Пономаренко // Военно-медицинский журнал. – 1993. – № 5. – С. 51–53.
2. Костенко Н. В. Досвід контент-аналізу : Моделі та практики : Монографія / Н. Костенко, В. Іванов. – К. : Центр вільної преси, – 2003. – 200 с.
3. Котик М.А. Природа ошибок человека-оператора / М.А. Котик, А.М. Емельянов. – М. : Транспорт, 1993. – 252 с.
4. Леонова А.Б., Функциональное состояние человека в трудовой деятельности / А.Б. Леонова, В.И. Медведев. – М. : МГУ, 181. – 112 с.
5. Ломов Б.Ф. Психологические проблемы деятельности в особых условиях. Под ред. Б.Ф. Ломова, Ю.М. Забродина. М. : Наука, 1985. – 232 с.
6. Милерян Е.А. Эмоционально-волевые компоненты надежности оператора / Е.А. Милерян // Очерки психологии труда оператора. – М.: Наука, 1974. – С.5–83.
7. Мунипов В.М. Эргономика в определениях / Мунипов В.М. – М. : ВНИИТЭ, 1980. – 136 с.
8. Психология / [Аллахвердов В.М., Безсонов С.П., Богданов В.А. и др.] ; под ред. А.А. Крылова. – М. : ТК Велби, Проспект, 2008. – 752 с.
9. Психология здоровья : учебник для вузов / [Августова Л.И., Ананьев В.А., Березовская Р.А. и др.] ; под ред. Г.С. Никифорова. – СПб. : Питер, 2006. – 607 с. – (Серия “Учебник для вузов”).
10. Хаккер В. Инженерная психология и психология труда / В. Хаккер. – М. : Машиностроение, 1985. – 376 с.
11. Щебланов В.Ю. Надежность деятельности человека в автоматизированных системах и ее количественная оценка / В.Ю. Щебланов, А.Ф. Бобров // Психологический журнал. – 1990. – № 3. – С. 60–69.

УДК 378.00.01

А. В. Струк, Івано-Франківськ, Україна / A. V. Struk, Ivano-Frankivsk, Ukraine
e-mail:xmyrkax@ukr.net

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ТЕОРІЇ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. *У статті теоретично висвітлюється проблема підготовки майбутніх вчителів початкової школи. Висвітлено наукові погляди на проблему професійної підготовки майбутніх учителів. Розглянуто найважливіші характеристики, що мають формуватися у майбутніх учителів у вищих навчальних закладах у процесі професійної підготовки та охарактеризовано основні професійно-педагогічні вміння, якими має володіти майбутній фахівець. На основі аналізу різних трактувань сутності професійної підготовки майбутнього вчителя у науковій педагогічній думці запропоновано власне формулювання цього поняття.*

Осмислення цієї проблематики присвячено низку наукових-педагогічних праць, серед яких: загальні засади педагогіки, теорії виховання і навчання; ролі педагогіки вищої школи для формування особистості майбутніх фахівців; організації навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Педагогіка вищої школи має запобігти однобічному розвиткові, здатної адекватно реагувати на швидкі інформаційні потоки, конструктивно розв’язувати професійні ситуації.

Педагогіка вищої школи є однією із специфічних галузей педагогіки. Її специфіка визначається проблемами, які вона покликана розв’язувати. Головною є проблема визначення об’єктивних закономірностей всебічному формування і розвитку особистості спеціаліста.

Розв’язання цих складних завдань повною мірою залежить від учителя, якості його підготовки, тому однією з актуальних проблем вищої школи є розроблення сучасної концепції формування майбутніх

© А. В. Струк, 2018

учителів. Насамперед потребує вдосконалення їх професійно-педагогічна підготовка, зокрема, її конкретизація і наближення до майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим з особливою гостротою постає проблема оволодіння майбутніми вчителями сучасною педагогічною технологією – системою знань, умінь і навичок, потрібних для успішної організації навчання у школі.

Ключові слова: *підготовка, проблема підготовки, майбутні вчителі, початкова школа, педагогіка, теорія педагогіки, освіта, вища освіта.*

THE PROBLEM OF PREPARING FUTURE TEACHERS OF THE PRIMARY SCHOOL IN THEORY OF PEDAGOGY OF HIGHER EDUCATION

Annotation. *In the article the problem of preparation of future teachers of elementary school is theoretically covered. The scientific views on the problem of the professional training of future teachers are highlighted. The most important characteristics, which should be formed by future teachers in higher educational establishments in the process of professional training, are described, and the main vocational and pedagogical skills that a future specialist should possess are described. On the basis of the analysis of various interpretations of the essence of professional training of the future teacher in the scientific pedagogical thought, the actual formulation of this concept is proposed.*

Understanding of this problem is devoted to a number of scientific and pedagogical works, among which: general principles of pedagogy, the theory of education and training; the role of higher education pedagogy for the formation of the personality of future specialists; organization of the educational process in the university.

Higher school pedagogy should prevent one-sided development, capable of responding adequately to fast information flows, and constructively solving professional situations.

Pedagogy of higher education is one of the specific branches of pedagogy. Its specificity is determined by the problems it is called to resolve. The main thing is the problem of determining the objective patterns of the comprehensive formation and development of the individual specialist.

The solution to these difficult tasks depends entirely on the teacher, the quality of his training, so one of the topical issues of higher education is the development of a modern concept for the formation of future teachers. First of all, they need to improve their vocational and pedagogical preparation, in particular, its specification and approach to future professional activities. In this connection, the problem of mastering future teachers with modern pedagogical technology - a system of knowledge, skills and skills necessary for the successful organization of school education - is emerging with particular acuteness.

Keywords: *preparation, problem of preparation, future teachers, elementary school, pedagogy, theory of pedagogy, education, higher education.*

Постановка проблеми. Модернізація вітчизняної освіти і її входження у загальноєвропейський освітній простір висувають нові вимоги до підготовки майбутніх учителів. Сьогодні як ніколи важлива проблема якісної підготовки спеціалістів, так як у світі складається ситуація, коли просто освіта нічого не вирішує. Паралельно до цього виникає проблема підготовки педагогічних кадрів для здійснення революційних перетворень у свідомості, поведінці і діяльнісних характеристиках майбутніх громадян нового суспільства.

Розвиток суспільства, бурхливий прогрес науки і промисловості часто роблять неефективними старі форми і методи підготовки, швидко застарівають знання педагогів, утворюється розрив між якістю одержуваних студентами знань і рівнем реальних суспільних потреб, в деяких випадках відстає розвиток матеріально – технічної бази освіти, недостатньо міцним і ефективним є зв`язок між освітою, наукою і виробництвом – цими найважливішими складовими науково – технічного прогресу.

На думку вчених А. Єгорової, О. Ільченка, Е. Лещенка, А.Медведєвої, Ю.Рубінової, В.Самойлової, що до основних тенденцій світового розвитку, які обумовлюють суттєві зміни в системі освіти відносять:

- прискорення темпів розвитку суспільства і, як наслідок, - необхідність підготовки людей до життя в умовах, які швидко змінюються;
- динамічний розвиток економіки, ріст конкуренції, скорочення сфери некваліфікованої і малокваліфікованої праці;
- глибокі структурні зміни у сфері зайнятості, які визначають постійну потребу у підвищенні професійної кваліфікації і перепідготовка працівників, зростанні їхньої професійної мобільності.

Процеси глобалізації торкнулись і міжнародного освітнього ринку і, як наслідок, міжнародного ринку праці. В сучасному світі відзначається важливість питань мобільності робочої сили для економік країн, їх союзів і в цілому, для глобальної економіки. Тому процеси глобалізації і відповідної конвергенції освітніх систем професійної освіти відіграють першочергову роль у формуванні глобального ринку професій, систем їх розвитку і, відповідно, на попит високопрофесійних кадрів.

Модернізована початкова школа вимагає відповідної професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, який був би компетентний у питаннях щодо реалізації нового Державного стандарту

початкової освіти, активно підтримував гуманізацію освіти, ідей дитино центризму у навчанні, застосовував принцип особистісного зорієнтованого підходу у навчанні молодших школярів, а також інформаційних технологій у навчальний процес початкової школи.

Аналіз попередніх досліджень. Проблема підготовки майбутніх вчителів до педагогічної праці набула широкого висвітлення в працях психологів та педагогів Н. Горбунова, В. Гриньова, І. Богданова, В. Євдокимов, О. Заболотська, О. Кучерявий, К. Клімова, А. Нікітіна Д. Пащенко, О. Пєхота, А. Старєва, І. Смолюк, І. Прокопенко, Г. Троцко та ін.

Мета статті – теоретично обґрунтувати проблеми підготовки майбутніх вчителів початкової школи в теорії педагогіки вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В останні десятиліття багато уваги приділялося проблемі підготовки майбутніх учителів. Перед вищою педагогічною школою України стоїть завдання переходу до формування професіоналів, які б могли у своїй майбутній професійній діяльності поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання і практичну підготовку з постійно зростаючими вимогами інформаційного суспільства.

Проблема підготовки майбутніх вчителів початкової школи на сучасному етапі стає актуальною у зв'язку з низкою суперечностей між потребою суспільства у підвищенні професійної підготовки вчителя і недостатність її реалізації в педагогічному процесі.

У Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір [3] наголошується, що основними завданнями розвитку педагогічної освіти є:

- забезпечення професійно особистісного розвитку майбутнього педагога на засадах особистісної педагогіки;
- приведення змісту фундаментальної, психолого-педагогічної, методичної, інформаційно-технологічної, практичної та соціально-гуманітарної підготовки педагогічних працівників до вимог інформаційно-технологічного суспільства та змін, що відбуваються у соціально-економічній, духовній і гуманітарній сферах.

Водночас проблема підготовки майбутніх вчителів початкової школи всебічно висвітлюється в працях українських педагогів: Г. Балла, І. Беха, , О. Біда, А. Бойко, М. Д'яченко, І. Зязюна, Л. Кандибович, О. Савченко, С .Сисоєвої, А. Старєва, О. Сухомлинський, В. Рибалка, Н. Ничкало, О. Пєхоти, М. Чобітько та ін.

Аналіз літератури дозволяє стверджувати, що педагогів глибоко цікавила проблема особистості вчителя, його підготовки до педагогічної діяльності.

Виховання, освіта і навчання − головні напрями педагогічної діяльності, які органічно пов'язані між собою. Освіта передбачає навчання в тій чи тій формі, правильно організований процес виховання відкриває можливості для опанування знань. Навчання неодмінно виконує виховну функцію; у виховній роботі є певні елементи навчання: пояснення, показ тощо. Виховання, освіта і навчання здійснюються з метою розвитку людини. Їх взаємопов'язаність є однією з основних педагогічних закономірностей. Проте ці поняття не треба ототожнювати. Потрібно виділяти головні функції цих понять для їх розосередження.

Проведений нами аналіз психолого-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що на сьогодні не існує єдиного погляду на розуміння проблеми професійної підготовки.

Самий термін підготовка – це процес, який відбувається в часі та просторі і ведеться у навчальних закладах згідно заздалегідь затвердженими програмами та планами.

У педагогічній енциклопедії "професійна підготовка" тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь та навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією[4, с.549]. Проте, деякі науковці вважають, що такі характеристики недостатньо увиразнюють специфіку професійну підготовку педагога, і вважають за доцільно розглядати її як систему організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують у особистості формування знань, умінь і навичок професійної спрямованості.

Модель підготовки вчительських кадрів, що існувала до недавнього часу у вищій педагогічній школі України, була спрямована на передачу студентам певного обсягу знань, умінь і навичок. Сьогодні вона втрачає свою перспективність. Тому виникає необхідність зміни стратегічних, глобальних цілей педагогічної освіти, перестановки акценту зі знань спеціаліста на його людські, особистісні якості, що постають водночас і як мета, і як засіб його підготовки до майбутньої професійної діяльності.

На сучасному етапі підготовка у вищих навчальних закладах освіти не заперечує прогресивних ідей минулого, але вимагає переосмислення і творчого розвитку всіх цінних здобутків щодо проблеми підготовки вчительських кадрів.

Досить ґрунтовно недоліки й перспективні напрямки сучасної підготовки майбутніх учителів визначає О. Савченко. До основних недоліків навчально-виховного процесу у вищих педагогічних закладах науковець відносить:

- невиправдано великий перелік дисциплін у діючих навчальних планах, у проектах Державних стандартів і водночас неповне відображення нових предметів шкільного змісту;

- недооцінку педагогічних і психологічних знань, особливо в підготовці вчителя-предметника.
- відсутність професійної спрямованості в змісті предметів, які входять до циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки [6, с.3].

Так, у публікаціях О. Пєхоти та А. Старєвої розкривається сутність трансформації традиційної системи підготовки майбутнього вчителя в особистісно орієнтовану. Цей процес передбачає такі кроки. По-перше, переосмислення цілей навчання: від отримання студентами готових знань, умінь і навичок до свідомої потреби в саморозвитку й самореалізації. По-друге, оволодіння предметом викладання втрачає статус центрального завдання, оскільки стає інструментом реалізації цілей, пов'язаних із забезпеченням розвитку дитини. Третім суттєвим положенням підготовки вчителя є пошук і впровадження особистісно спрямованих на розвиток студента технологій, методів, прийомів, форм і засобів навчальної діяльності [5, с.68-70].

Заслуговує на увагу думка М. Д'яченко та Л. Кандибович [1, с.4], які стверджують, що готовність є специфічним станом. Але науковці зазначають, що цей стан виникає за умови якоїсь потреби та необхідності її задоволення, характерною є установка на виконання певної дії, причому установка розглядається як механізм, що обумовлює поведінку особистості у певній ситуації та може включати в себе і думку, і почуття, і спонукання до дії. М. Д'яченко та Л. Кандибович вважають готовність більш складним структурним утворенням, ніж установка. Вони зазначають, що готовність до певного виду діяльності включає переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, вміння, установки, спрямовані на певну поведінку [1, с.5].

Ми поділяємо твердження вчених які наголошують на тому, що підготовка майбутнього вчителя – це цілісний процес засвоєння й закріплення умінь і навичок.

На цілісності підготовки майбутніх учителів наголошує Л. Хомич, яка стверджує, що вона повинна органічно поєднувати навчально-пізнавальну, науково-дослідну та навчально-практичну діяльність майбутніх учителів і відбуватися за логікою формування певних уявлень про педагогічну професію, професійно-педагогічну діяльність, вимоги щодо особистості вчителя в контексті педагогічної культури: технологічних знань про особистість учня, особливості організації цілісного навчально-виховного процесу в школі: психолого-педагогічних знань і вмінь щодо взаємодії з учнями, дотримання суб'єктивних відносин: професійного саморозвитку й самовдосконалення на засадах практичного досвіду педагогічної діяльності [8, с.179].

Дещо інших поглядів на підготовку фахівців має В. Берека, розглядаючи її як певну сукупність взаємозв'язаних засобів, методів і прийомів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями:забезпечує виконання ціннісно-змістових, нормативних, технологічних і процесуально-результативних функцій педагогічної діяльності: сприяє досягненню поставлених цілей розвитку людини.

Відтак, проблема підготовки майбутніх учителів повинна бути спрямована не тільки на їхнє професійне ставлення, але й сприяти здобуттю знань, умінь та навичок, необхідних для здійснення високого рівня знань в подальшій професійно-педагогічній діяльності.

Задля підвищення якості підготовки фахівця для початкової школи потрібно передусім знати потреби молодшого школяра, який є водночас і об'єктом, і суб'єктом навчання. Вчені мають різні погляди на навчальний процес у початковій школі. Треба відмітити виключно складний стан сучасного вчителя в країні, так як розширився контингент учнів, змінився їх соціальний склад, стало важче налагоджувати контакт з учнем тощо. Суспільство чекає від учителя не тільки надання міцних знань своїм вихованцям, а й вимагає від нього виконання різних функції: вивчати індивідуальні особливості і умови життя учнів, піклуватись про їхнє здоров`я, підтримувати зв`язок з батьками і громадськістю. Такий стан речей вимагає від учителя постійного поповнення знань загальнокультурного і професійного характеру, усвідомленості важливості своїх дій і високої за них відповідальності.

Як зазначає І. Зязюн, сучасний педагог повинен виконувати "не роль фільтра" для пропускання через себе навчальної інформації, а бути помічником у роботі учня, перебираючи на себе роль одного з джерел інформації [2, с.56] .

На думку науковця, учитель завжди уособлював у собі мудрість суспільної свідомості і мав непересічний вплив на все суспільство. Він завжди був громадянином і професіоналом, він завжди був наставником, поводирем у майбутнє.

Особливі вимоги до проблеми підготовки майбутніх учителів до роботи у школі ставив у виховній системі В. Сухомлинський. Основними завданнями учителів він вважав постійне самовдосконалення, розвиток зовнішнього і внутрішнього світу особистості педагога, самоаналіз зроблено у будь-якій ситуації. Вчитель зобов'язаний ніколи не зупинятися на досягнутому, а завжди йти вперед, і саме головне – бути для вихованців втіленням добра і справедливості [6, с.450].

Отже, головним завданням вищої педагогічної школи є підготовка вчителя як індивідуальності та гармонійної особистості з цілісним уявленням про професійну діяльність, яка творчо та свідомо виконує свої професійні функції, підвищує науковий та професійний рівень.

Висновки. Майбутній педагог повинен не лише володіти професійними знаннями та вміннями, а й прагнути до самовдосконалення, використання здобутих знань у сфері соціальної комунікації. Тому цитовані вище науковці справедливо акцентують увагу на тому, що вчитель має бути не лише фахівцем у галузі педагогіки, а й уміти налагоджувати соціальні зв'язки та здійснювати якісний аналіз своєї діяльності, що є вагомим чинником його розвитку на шляху до становлення як професіонала. Вважаємо доцільним також акцентування на особистісних та професійних якостях учителя, що слугують запорукою успіху в педагогічній діяльності.

Отже, існує стійка потреба суспільства в розвитку системи підготовки майбутніх учителів початкової школи. Освіта поступово стає основним продуктом всього суспільства і окремої людини, що забезпечує її мобільність, креативність, інтеграцію в різні види комунікації, сприяє розумінню й активному впровадженню в інформаційних, соціальних, комунікативних сферах.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження. Майбутніх вчителів потрібно спрямовувати на оволодіння інформаційно-комунікативними та інноваційними технологіями, щоб вони стали для них не лише засобом для наочної навчальної інформації, а повсякденною необхідністю для професійного й особистісного росту.

Список використаних джерел:

1. Дьяченко М. И ., Кандыбович Л .А. Психологические проблемы готовности студентов к педагогической деятельности. – Минск, 1996. – 175 с.
2. Зязюн І. А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / І. А. Зязюн // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. – К. : Віпол, 2000. – 636 с.
3. Наказ МОНУ "Про затвердження Концептуальних засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір" № 998 від 31.12.2004 р.
4. Педагогическая инцеклопедия/А.И Каиров, Ф.П. Петров и др.–М.,–Т.3:–Советская энциклопедия, 1996. – 549 с.
5. Пєхота О. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія / О. М. Пєхота, А. М. Старєва. – Миколаїв : Вид-во «Іліон», 2005. – 272 с.
6. Савченко О. Новий етап розвитку шкільної освіти і підготовка майбутнього вчителя // Шлях освіти. – 2003. – № . – С.2 – 6.
7. Сухомлинский В. А. Избранные сочинения в 5-ти томах. – Киев: Радянська школа, 1979. – Т. 1. – 686 с.
8. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів: дис.. докт. пед. наук.: 13.00.04 / Лідія Олексіївна Хомич.-К., 1999.-408 с.